

Datum van inontvangstneming : 10/12/2024

Zaak C-747/24 [Drocha]ⁱ

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

28 oktober 2024

Verwijzende rechter:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polen)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

28 oktober 2024

Verzoekende partij:

Bank Millennium S.A.

Verwerende partij:

PA

[OMISSIS]

BESLISSING

[OMISSIS]

De Sąd Okręgowy w Warszawie (rechter in eerste aanleg Warschau, Polen)
[OMISSIS]:

[OMISSIS] na behandeling [OMISSIS] achter gesloten deuren

van een rechtsvordering van **Bank Millennium spółka akcyjna, gevestigd te Warschau,**

tegen **PA**

tot betaling

beslist:

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

I. het Hof van Justitie van de Europese Unie krachtens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie te verzoeken om een prejudiciële beslissing over de volgende vraag:

Moeten artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten alsmede de beginselen van doeltreffendheid, gelijkwaardigheid, evenredigheid, rechtszekerheid en van toegang tot de rechter aldus worden uitgelegd dat zij in de weg staan aan een in de rechtspraak ontwikkelde uitlegging van een nationale wettelijke regeling op grond waarvan de verjaringstermijn van de vordering van een verkoper op een consument tot terugbetaling van prestaties die onverschuldigd zijn verricht uit hoofde van een overeenkomst die wegens de daarin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen nietig is geworden, ingaat op de datum waarop de consument heeft betwist dat hij jegens de bank gebonden is aan de bedingen van die overeenkomst?

II. [OMISSIS]

[OMISSIS]

MOTIVERING [OMISSIS]

Datum: 28 oktober 2024

1 Verwijzende rechter

2 [gegevens van de rechter] [OMISSIS]

3 Partijen in het hoofdgeding en hun vertegenwoordigers

4 [OMISSIS]

5 [OMISSIS]

6 Voorwerp van het hoofdgeding en relevante feiten

7 Op 7 juni 2006 heeft verweerder een hypothecaire kredietovereenkomst met verzoekster gesloten. Het kredietbedrag bedroeg 399 618,89 Poolse zloty (PLN) (§ 2, lid 1). [OMISSIS]. De looptijd van het krediet bedroeg 420 maanden (§ 2, lid 6). De variabele rentevoet van het krediet (§ 6, lid 1) was vastgesteld op de som van de driemaands LIBOR (CHF) en een marge van 1,25 procentpunt (§ 6, lid 3). Het krediet was gekoppeld aan de Zwitserse frank (CHF) na omrekening van het uitbetaalde bedrag overeenkomstig de aankoopkoers van de Zwitserse frank volgens de wisselkoerstabel van Bank Millennium S.A. op de datum van uitbetaling van het krediet of een kredietranche (§ 2, lid 2). Bovendien waren de partijen gebonden aan de „Regulamin kredytowania osób fizycznych w ramach usług bankowości hipotecznej w Banku Millennium S.A.” (reglement voor

kredietverlening aan natuurlijke personen in het kader van de hypothecaire bankdiensten van Bank Millennium S.A.; hierna: „regulamin”), waarin is bepaald dat in het geval van een lening in een vreemde valuta de termijnbedragen voor de aflossing worden berekend volgens de geldende wisselkoers van de bank conform de wisselkoerstabel van de bank op de dag van aflossing (§ 8, lid 3). Op 15 februari 2008 hebben de partijen een addendum bij de overeenkomst gevoegd op grond waarvan het kredietbedrag tot 493 306,18 PLN is verhoogd. Aanvankelijk voorzag de kredietovereenkomst niet in de mogelijkheid om de termijnbedragen direct in Zwitserse frank te betalen. Op 4 juli 2013 hebben de partijen echter nog een addendum bij de overeenkomst gevoegd op grond waarvan de kredietnemer de termijnbedragen direct in Zwitserse frank mocht betalen.

- 8 Op grond van de kredietovereenkomst heeft de bank aan de kredietnemer in de periode vanaf 12 juni 2006 tot en met 20 februari 2008 een bedrag van 493 306,18 PLN uitbetaald.
- 9 Op 11 september 2019 heeft de consument bij de bank een klacht ingediend waarin hij heeft verklaard dat de overeenkomst oneerlijke contractuele bedingen bevat die inhoudelijk gelijk zijn aan de bedingen die onder de nummers 3178 en 3179 in het register van oneerlijke bedingen zijn opgenomen, en dat de overeenkomst derhalve nietig was.
- 10 Op 19 december 2019 heeft de consument een rechtsvordering tegen de bank ingesteld waarmee hij heeft verzocht de kredietovereenkomst nietig te verklaren en de bank te veroordelen tot betaling aan hem van het equivalent van alle termijnbedragen die hij ter uitvoering van de kredietovereenkomst had betaald. In de motivering van zijn vordering heeft de kredietnemer uiteengezet dat de kredietovereenkomst oneerlijke bedingen bevat die inhoudelijk gelijk zijn aan de bedingen die onder de nummers 3178 en 3179 in het register van oneerlijke bedingen zijn opgenomen, en dat de overeenkomst derhalve nietig was. [OMISSIS]. Bij vonnis van 17 oktober 2023 [OMISSIS] heeft de Sąd Okręgowy w Warszawie vastgesteld dat de door de partijen gesloten kredietovereenkomst nietig is en de bank veroordeeld tot betaling aan de kredietnemer van een bedrag van 159 849,54 PLN en een bedrag van 71 466,54 CHF, vermeerderd met de wettelijke verpagingsrente vanaf 22 augustus 2023 tot op de datum van betaling. In de motivering van het vonnis is vermeld dat § 2, lid 2, van de overeenkomst en § 8, lid 3, van de regulamin oneerlijke contractuele bedingen bevatten zonder welke de overeenkomst niet kan worden uitgevoerd en dat de kredietovereenkomst bijgevolg nietig is, zodat de bank gehouden is om het equivalent van alle ter uitvoering van de overeenkomst betaalde termijnbedragen aan de consument terug te betalen.
- 11 De onderhavige procedure is ingeleid door de bank, die op 21 november 2022 een rechtsvordering tegen de kredietnemer heeft ingesteld waarmee zij heeft verzocht de consument te veroordelen tot betaling aan haar van een bedrag van 493 306,18 PLN, vermeerderd met de wettelijke verpagingsrente. Verzoekster heeft gesteld dat verweerder, nu de kredietovereenkomst nietig is, gehouden is om het

equivalent van de aan hem uitbetaalde hoofdsom terug te betalen [artikel 405 juncto artikel 410, lid 1, van de kodeks cywilny (wet houdende het burgerlijk wetboek)]. In de memorie van antwoord en het verzoek om prejudiciële vragen aan het Hof te stellen heeft verweerder erop gewezen dat de vordering van de bank vanwege verjaring moet worden afgewezen. Verweerder heeft gesteld dat de verjaringstermijn van drie jaar moet worden gerekend vanaf het tijdstip waarop de hoofdsom van het krediet is uitbetaald of vanaf het tijdstip waarop de oneerlijke contractuele bedingen in het register van oneerlijke bedingen zijn opgenomen. Gerekend vanaf elk van beide tijdstippen was de driejarige termijn al verstreken voordat de bank deze rechtsvordering heeft ingesteld, zodat haar vordering verjaard is.

12 Toepasselijk recht

13 Pools recht

14 Ustawa – Kodeks cywilny (wet houdende het burgerlijk wetboek) van 23 april 1964 (geconsolideerde tekst, Dz. U. van 2024, volgnr. 1061, zoals gewijzigd; hierna: „kodeks cywilny”)

- 15 Artikel 58, lid 1: „Een rechtshandeling die in strijd is met de wet of bedoeld is om de wet te omzeilen is nietig, tenzij een relevante bepaling anders voorschrijft, met name dat de ongeldige bepalingen van de betrokken rechtshandeling worden vervangen door de relevante bepalingen van de wet”.
- 16 Artikel 60: „Afgezien van de bij wet vastgestelde uitzonderingen kan de wil van een persoon die een rechtshandeling verricht, tot uitdrukking worden gebracht door elke gedraging van die persoon waardoor zijn wil op voldoende wijze kenbaar wordt gemaakt, ook wanneer dit in elektronische vorm geschiedt (wilsverklaring).”
- 17 Artikel 61, lid 1: „Een wilsverklaring tegenover een andere persoon is afgelegd zodra zij die persoon op zodanige wijze bereikt dat hij van de inhoud kennis heeft kunnen nemen. De herroeping van een dergelijke verklaring is rechtsgeldig indien zij de ontvanger gelijktijdig of eerder bereikt.”
- 18 Artikel 118: „Tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald, bedraagt de verjaringstermijn zes jaar. Voor vorderingen uit hoofde van periodieke betalingen en vorderingen in verband met de uitoefening van bedrijfsactiviteiten bedraagt de verjaringstermijn drie jaar. De verjaringstermijn loopt echter af op de laatste dag van het kalenderjaar, tenzij de verjaringstermijn korter is dan twee jaar.”
- 19 Artikel 120, lid 1: „De verjaringstermijn gaat in op de dag waarop de schuldvordering opeisbaar is geworden. Indien een schuldvordering pas opeisbaar is als de rechthebbende een specifieke handeling heeft verricht, gaat de termijn in op de datum waarop de schuldvordering opeisbaar wordt indien de rechthebbende de handeling zo snel mogelijk had verricht.”

- 20 Artikel 123, lid 1, punt 1: „De verjaringstermijn wordt gestuit door elke handeling voor een rechter of een andere autoriteit die is aangewezen om bepaalde zaken te behandelen of bepaalde vorderingen ten uitvoer te leggen, dan wel voor een scheidsgerecht, die uitdrukkelijk wordt verricht om een vordering in te stellen, vast te stellen, af te wikkelen of veilig te stellen.”
- 21 Artikel 124, lid 1: „Na elke stuiting gaat de verjaringstermijn opnieuw in”.
- 22 Artikel 124, lid 2: „Indien de verjaringstermijn wordt gestuit door een handeling voor een rechter of een andere instantie die is aangewezen om bepaalde zaken te behandelen of bepaalde vorderingen ten uitvoer te leggen, dan wel voor een scheidsgerecht, gaat de verjaringstermijn pas opnieuw in wanneer de procedure is afgesloten”.
- 23 Artikel 385¹, lid 1: „Bedingen van een consumentenovereenkomst waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, binden de consument niet indien zijn rechten en verplichtingen daarin worden vastgesteld op een wijze die in strijd is met de goede zeden en een grove schending van zijn belangen vormt (oneerlijke contractuele bedingen). Dat geldt niet voor bedingen over de voornaamste prestaties van de partijen, waaronder de prijs of vergoeding, indien deze op ondubbelzinnige wijze zijn geformuleerd.”
- 24 Artikel 385¹, lid 2: „Indien een contractueel beding de consument overeenkomstig lid 1 niet bindt, blijven de partijen gebonden aan de overige bedingen van de overeenkomst.”
- 25 Artikel 405: „Eenieder die zonder rechtsgrond ten nadele van een ander een vermogensvoordeel heeft verkregen, is verplicht hem het voordeel in natura terug te geven en, indien dit niet mogelijk is, de waarde ervan te vergoeden.”
- 26 Artikel 410, lid 1: „De bepalingen van de voorgaande artikelen zijn met name van toepassing op onverschuldigde prestaties.”
- 27 Artikel 410, lid 2: „Een prestatie is onverschuldigd indien degene die deze heeft verricht daartoe in het geheel niet verplicht was of daartoe niet verplicht was ten aanzien van de begunstigde, of indien de grondslag van de prestatie is verdwenen of het doel van de prestatie niet is bereikt, of indien de rechtshandeling waarbij de prestatie wordt verlangd, nietig was en niet geldig is geworden nadat de prestatie is verricht.”
- 28 **Unierecht**
- 29 **Handvest van de grondrechten van de Europese Unie**
- 30 Artikel 38: „In het beleid van de Unie wordt zorg gedragen voor een hoog niveau van consumentenbescherming.”

- 31 Artikel 47: „Eenieder wiens door het recht van de Unie gewaarborgde rechten en vrijheden zijn geschonden, heeft recht op een doeltreffende voorziening in rechte, met inachtneming van de in dit artikel gestelde voorwaarden. Eenieder heeft recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld. Eenieder heeft de mogelijkheid zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen. Rechtsbijstand wordt verleend aan degenen die niet over toereikende financiële middelen beschikken, voor zover die bijstand noodzakelijk is om de daadwerkelijke toegang tot de rechter te waarborgen.”
- 32 **Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB L 95 van 1993, blz. 29) (hierna: „richtlijn 93/13”)**
- 33 Artikel 6, lid 1: „De lidstaten bepalen dat oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen een verkoper en een consument onder de in het nationale recht geldende voorwaarden de consument niet binden en dat de overeenkomst voor de partijen bindend blijft indien de overeenkomst zonder de oneerlijke bedingen kan voortbestaan.”
- 34 Artikel 7, lid 1: „De lidstaten zien erop toe dat er in het belang van de consumenten alsmede van de concurrerende verkopers, doeltreffende en geschikte middelen bestaan om een eind te maken aan het gebruik van oneerlijke bedingen in overeenkomsten tussen consumenten en verkopers.”
- 35 **Motivering van de verwijzing wat betreft de relevantie van de vraag voor de beslissing in het hoofdgeding**
- 36 § 2, lid 2, van de overeenkomst en § 8, lid 3, van de regulamin bevatten oneerlijke contractuele bedingen (artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13) zonder welke de overeenkomst niet kan voortbestaan (artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13). Dat betekent dat de kredietovereenkomst nietig is en de partijen alle ter uitvoering van de overeenkomst verrichte prestaties over en weer aan elkaar moeten terugbetalen (artikel 405 juncto artikel 410, lid 1, van de kodeks cywilny). De onderhavige zaak betreft een rechtsvordering van de bank uit hoofde van nietigheid van de kredietovereenkomst. De bank vordert dat de consument het equivalent van de uitbetaalde hoofdsom ten bedrage van 493 306,18 PLN terugbetaalt. De gegrondheid van deze vordering als zodanig roept bij de verwijzende rechter geen twijfels op, aangezien uit de rechtspraak van het Hof volgt dat de consument op grond van de nietigverklaring van de kredietovereenkomst verplicht is om de hoofdsom terug te betalen¹ en dat de bank, wanneer de kredietovereenkomst nietig is verklaard omdat zij oneerlijke contractuele bedingen bevat, kan vorderen dat de consument het equivalent van de hoofdsom, vermeerderd met de wettelijke

¹ Zie arrest van het Hof van 30 april 2014, ██████████ C-26/13, EU:C:2014:282, punt 84.

vertragingrente vanaf de aanmaning, terugbetaalt². De vordering als zodanig is dus verenigbaar met het Unierecht. Wel moet worden onderzocht welke regels van toepassing zijn op de verjaring van de vordering van de bank. Indien de vordering van de bank verjaard is, moet de rechter deze afwijzen.

- 37 De vaststelling van de datum waarop de verjaringstermijn is ingegaan, is van essentieel belang voor de beslissing in deze zaak. Overeenkomstig artikel 118 van de kodeks cywilny geldt voor vorderingen van een verkoper een driejarige verjaringstermijn die op de laatste dag van het kalenderjaar afloopt. Verweerder stelt dat de verjaringstermijn van de vordering van de bank zou moeten worden gerekend vanaf de dag waarop de laatste krediettranche is uitbetaald of vanaf de datum waarop de door de bank toegepaste oneerlijke contractuele bedingen in het register van oneerlijke bedingen zijn opgenomen. De laatste krediettranche is op 20 februari 2008 uitbetaald en de vanaf deze datum gerekende driejarige verjaringstermijn zou in 2011 zijn afgelopen. De oneerlijke contractuele bedingen die inhoudelijk gelijk zijn aan § 2, lid 2, van de overeenkomst en § 8, lid 3, van de regulamin, zijn daarentegen op 15 mei 2012 in het register van oneerlijke bedingen opgenomen en de vanaf deze datum gerekende driejarige verjaringstermijn zou in 2015 zijn afgelopen. In beide gevallen zou de vordering van de bank dus zijn verjaard nog voordat de bank op 21 november 2022 de rechtsvordering in casu heeft ingesteld. Als de verjaringstermijn daarentegen wordt berekend vanaf de dag waarop de consument heeft betwist dat hij jegens de bank gebonden was aan de bedingen van de overeenkomst, dat wil zeggen vanaf 11 september 2019, toen hij de klacht heeft ingediend, zou de driejarige verjaringstermijn op 31 december 2022 zijn afgelopen. In dat geval zou de verjaringstermijn door de instelling van de vordering door de bank op 21 november 2022 zijn gestuit (artikel 12, lid 1, punt 1, van de kodeks cywilny).

38 Motivering van de verwijzing wat betreft de inhoud van de zaak

- 39 Bij arrest van 7 december 2023 heeft het Hof geoordeeld dat richtlijn 93/13 de consument niet verplicht om zich op de bepalingen van die richtlijn te beroepen door middel van een voor een rechter afgelegde formele verklaring.³ Verder heeft het Hof in het arrest van 14 december 2023 verklaard dat de bepalingen van die richtlijn in de weg staan aan een in de rechtspraak ontwikkelde uitlegging van het nationale recht op grond waarvan de verjaringstermijn van een vordering van de

² Zie:

- arrest van het Hof van 15 juni 2023, Bank M. (Gevolgen van de nietigverklaring van een overeenkomst), C-520/21, EU:C:2023:478, punt 84;
- beschikking van het Hof van 11 december 2023, Bank Millennium, C-756/22, EU:C:2023:978, punt 29;
- beschikking van het Hof van 12 januari 2024, ██████████ C-488/23, EU:C:2024:45, punt 25;

³ Zie arrest van het Hof van 7 december 2023, mBank (Verklaring van de consument), C-140/22, EU:C:2023:965, punt 56;

bank tot terugbetaling van de prestaties die onverschuldigd zijn verricht ter uitvoering van een nietig verklaarde kredietovereenkomst, pas ingaat op de datum waarop die overeenkomst definitief onwerkzaam is.⁴ Derhalve is het niet mogelijk om aan te nemen dat de verjaringstermijn van de vordering van de bank ingaat op het tijdstip waarop het vonnis waarbij de overeenkomst nietig is verklaard wordt gewezen of in kracht van gewijsde gaat, noch op het tijdstip waarop de consument een formele verklaring aflegt waaruit blijkt dat hij de gevolgen van de nietigverklaring van de overeenkomst begrijpt en accepteert. Daarom moet er als tijdstip waarop de verjaringstermijn van de vordering van de bank ingaat, een andere – eerdere – datum worden aangenomen die verenigbaar is met de bepalingen van richtlijn 93/13. Er resten dus drie andere data voor de aanvang van de verjaringstermijn van de vordering van de bank die moeten worden beoordeeld:

- 1) de datum van uitbetaling van het krediet of een krediettranche,
- 2) de datum waarop het oneerlijke contractuele beding in het register van oneerlijke bedingen is opgenomen,
- 3) de datum waarop de consument heeft betwist dat hij jegens de bank gebonden was aan de bedingen van de overeenkomst.

40 **Ad 1)** Ten eerste moet worden beoordeeld of de verjaringstermijn van de vordering van de bank op de datum van uitbetaling van het krediet of een krediettranche kan ingaan. In de nationale rechtspraak inzake vorderingen tot terugbetaling van de prestaties die onverschuldigd ter uitvoering van nietige overeenkomsten zijn verricht, wordt aangenomen dat de verjaringstermijn van een vordering tot terugbetaling in geval van ongerechtvaardigde verrijking (onverschuldigde betaling) (een vordering zonder vervaldatum), ingaat op de datum waarop de verrijking (prestatie) zou moeten worden terugbetaald indien de schuldeiser de schuldenaar op de vroegst mogelijke datum zou hebben aangemaand tot nakoming van de verbintenis, dat wil zeggen op een datum die het mogelijk maakt om het uit ongerechtvaardigde verrijking behaalde voordeel zonder onnodige vertraging terug te betalen.⁵ In de meeste gevallen wordt

⁴ Zie arrest van het Hof van 14 december 2023, Getin Noble Bank (Verjaringstermijn voor vorderingen tot terugbetaling), C-28/22, EU:C:2023:992, punten 69-75.

⁵ Zie:

- arrest van de Sąd Najwyższy van 24 april 2003, I CKN 316/01, OSNC 2004, nr. 7-8, volgnr. 117;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 16 juli 2003, V CK 24/02, OSNC 2004, nr. 10, volgnr. 157;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 28 april 2004, V CK 461/03, IC 2004, nr. 11, blz. 43;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 29 april 2009, II CSK 625/08, OSP 2010, reeks 4, volgnr. 45;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 11 maart 2010, IV CSK 401/09, Legalis;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 8 juli 2010, II CSK 126/10, LEX nr. 602678;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 28 augustus 2013, V CSK 362/12, Legalis;

geoordeeld dat „de vroegst mogelijke datum” de dag is waarop de prestatie is verricht.⁶ Bovendien is het voor de aanvang van de verjaringstermijn irrelevant wanneer de prestatieverrichter heeft vernomen dat de prestatie onverschuldigd was, of wanneer hij de schuldenaar daadwerkelijk heeft aangemaand de prestatie terug te betalen.⁷ De bovenstaande conclusies hebben ook betrekking op zaken waarin vorderingen worden ingesteld tot terugbetaling van onverschuldigde prestaties verricht ter uitvoering van nietige contractuele bedingen in gevallen waarin een partij zich er niet van bewust was dat deze bedingen nietig waren.⁸

- 41 Deze regel lijkt echter niet toepasbaar op vorderingen tot terugbetaling van prestaties die onverschuldigd zijn verricht op grond van overeenkomsten die wegens de daarin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen nietig zijn verklaard, en met name op langlopende overeenkomsten die jarenlang eensgezind door beide partijen zijn uitgevoerd. [OMISSIS]. In de onderhavige zaak is de kredietovereenkomst in 2006 voor een periode van 35 jaar gesloten, en de kredietnemer heeft pas in 2019 – dus 13 jaar naar de sluiting ervan – voor het eerst

- arrest van de Sąd Najwyższy van 23 juni 2016, V CNP 55/15, Legalis;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 9 augustus 2016, II CSK 760/15, Legalis;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 29 september 2017, V CSK 642/16, LEX nr. 2434728;
- beschikking van de Sąd Najwyższy van 15 november 2019, II CSK 346/19, LEX nr. 2772802;
- besluit van de Sąd Najwyższy van 26 november 2009, III CZP 102/09, OSNC 2010, nr. 5, volgnr. 75.

⁶ Zie:

- arrest van de Sąd Najwyższy van 22 maart 2001, V CKN 769/00, OSNC 2001, nr. 11, volgnr. 166;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 9 augustus 2016, II CSK 760/15, Legalis;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 9 februari 2017, IV CSK 171/16, Legalis;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 29 september 2017, V CSK 642/16, LEX nr. 2434728;
- besluit van de Sąd Najwyższy van 2 juni 2010, III CZP 37/10, OSNC 2011, nr. 1, volgnr. 2.

⁷ Zie:

- arrest van de Sąd Najwyższy van 8 juli 2010, II CSK 126/10, LEX nr. 602678;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 16 december 2014, III CSK 36/14, OSNC 2016, nr. 1, volgnr. 5;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 23 juni 2016, V CNP 55/15, Legalis;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 9 augustus 2016, II CSK 760/15, Legalis;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 9 februari 2017, IV CSK 171/16, Legalis;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 29 september 2017, V CSK 642/16, LEX nr. 2434728;
- beschikking van de Sąd Najwyższy van 15 november 2019, II CSK 346/19, LEX nr. 2772802.

⁸ Zie arrest van de Sąd Najwyższy van 29 september 2017, V CSK 642/16, LEX nr. 2434728.

bezwaren met betrekking tot de overeenkomst geuit. Van de bank kan daarom redelijkerwijs niet worden verwacht dat zij binnen drie jaar na de uitbetaling van de laatste krediettranche (dus in casu niet later dan in 2011) een rechtsvordering tot terugbetaling van onverschuldigde prestaties instelt tegen een kredietnemer die het krediet regelmatig aflost. Een dergelijke situatie zou niet alleen de economische orde verstoren en het wederzijds vertrouwen tussen de partijen ondermijnen, maar ook consumenten in een lastig parket brengen. Het aannemen van een zodanig vroege datum als tijdstip waarop de verjaringstermijn ingaat, zou namelijk in strijd kunnen zijn met het evenredigheidsbeginsel en het recht op toegang tot de rechter kunnen schenden. Als de vordering van de bank verjaart nog voordat zij zich (redelijkerwijs) kon realiseren dat zij überhaupt een vordering had, zou dat betekenen dat de bank in feite geen praktische mogelijkheid had om deze vordering bij een rechter aanhangig te maken. Van een partij die zich niet realiseert dat zij een vordering heeft, kan immers niet redelijkerwijs worden verwacht dat zij die vordering bij een rechter aanhangig maakt.

- 42 Ook van belang is het standpunt van de Sąd Najwyższy (hoogste rechterlijke instantie in burgerlijke en strafzaken, Polen), die het volgende heeft opgemerkt: „Een verkoper kan zich niet eenzijdig op het oneerlijke karakter van contractuele bedingen beroepen en op grond daarvan een rechtsvordering tegen een consument instellen. [...] Er kan dus niet worden aangenomen dat de bank mag vorderen dat de kredietnemer de door de bank verrichte prestatie onmiddellijk na de uitbetaling van het kredietbedrag terugbetaalt, indien de kredietnemer nog op geen enkele wijze heeft gesignaleerd dat hij het oneerlijke karakter van de in de overeenkomst opgenomen bedingen wil inroepen. Daardoor is uitgesloten dat de verjaringstermijn van de aan de bank toekomende vordering tot terugbetaling al op dat tijdstip kan ingaan.”⁹
- 43 Als er bovendien rekening mee wordt gehouden dat de verjaringstermijn van de vordering van de consument ingaat op de datum waarop hij heeft vernomen (of had moeten vernemen als hij de nodige zorgvuldigheid had betracht) dat de overeenkomst nietig is of oneerlijke contractuele bedingen bevat¹⁰, dan zou het

⁹ Zie besluit van de Izba Cywilna in voltallige zitting (kamer voor civiele zaken) van de Sąd Najwyższy van 25 april 2024, III CZP 25/22.

¹⁰ Zie:

- arrest van het Hof van 9 juli 2020, SC Raiffeisen Bank en BRD Groupe Société Générale, C-698/18 en C-699/18, EU:C:2020:537, punten 67 en 83,
- arrest van het Hof van 16 juli 2020, Caixabank en Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 en C-259/19, EU:C:2020:578, punten 91 en 92,
- arrest van het Hof van 22 april 2021, Profi Credit Slovakia, C-485/19, EU:C:2021:313, punten 63-66;
- arrest van het Hof van 10 juni 2021, BNP Paribas Personal Finance, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, punten 46-48,
- arrest van het Hof van 15 juni 2022, D.B.P. e.a. (Hypothecair krediet in vreemde valuta), C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, punt 100;

aannemen dat de verjaringstermijn [van de vordering van de bank] op de datum van uitbetaling van het krediet (of een krediettranche) ingaat, betekenen dat de vordering van de bank verjaart vele jaren voordat de verjaringstermijn van de vordering van de consument ingaat. In de onderhavige zaak is de laatste krediettranche in 2008 uitbetaald, terwijl de consument in 2019 heeft vernomen dat de overeenkomst oneerlijke contractuele bedingen bevat. Volgens het hierboven uiteengezette standpunt zou de driejarige verjaringstermijn van de vordering van de bank in 2011 zijn afgelopen, terwijl de zesjarige verjaringstermijn van de vordering van de consument pas in 2025 zou aflopen. Een dermate groot verschil tussen de verjaringstermijnen van de partijen kan in strijd zijn met de beginselen van gelijkwaardigheid, evenredigheid en rechtszekerheid.

- 44 **Ad 2)** Een andere mogelijke datum waarop de verjaringstermijn van de vordering van de bank zou kunnen ingaan, is de datum waarop de oneerlijke bedingen die tot de nietigverklaring van de overeenkomst hebben geleid, in het door de Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (voorzitter van de autoriteit voor bescherming van de mededinging en de consument, Polen) bijgehouden register van oneerlijke bedingen zijn opgenomen. Een argument voor het aannemen van deze datum kan zijn dat het Hof in het arrest van 21 september 2023 heeft geoordeeld dat de bepalingen van richtlijn 93/13 aldus moeten worden uitgelegd dat zij er niet aan in de weg staan dat een contractueel beding waarover niet afzonderlijk is onderhandeld, door de betrokken nationale autoriteiten als oneerlijk wordt beschouwd op de enkele grond dat het contractuele beding inhoudelijk gelijk is aan een beding uit algemene voorwaarden dat is opgenomen in het nationale register van oneerlijk bevonden bedingen.¹¹ Ook in andere arresten heeft het Hof een vergelijkbaar standpunt ingenomen.¹² Bovendien heeft het Hof in de arresten van 25 april 2024 geoordeeld dat de bankinstelling in beginsel over een op dit gebied gespecialiseerde juridische dienst beschikt die de in deze zaak aan de orde zijnde overeenkomst heeft opgesteld en die de ontwikkeling van de rechtspraak van deze nationale rechter kan volgen en daaruit conclusies kan

- arrest van het Hof van 25 april 2024, Caixabank (Verjaringstermijn), C-484/21, EU:C:2024:360, punt 37;

- arrest van het Hof van 25 juni 2024, Banco Santander (Aanvang van de verjaringstermijn), C-561/21, EU:C:2024:362, punt 34.

¹¹ Zie arrest van het Hof van 21 september 2023, mBank (Pools register van oneerlijk bevonden bedingen), C-139/22, EU:C:2023:692, punt 46.

¹² Zie:

- arrest van het Hof van 26 april 2012, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, punt 44;

- arrest van het Hof van 21 december 2016, Biuro podróży „Partner”, C-119/15, EU:C:2016:987, punt 47;

- arrest van het Hof van 18 januari 2024, Getin Noble Bank e.a. (Ambtshalve toetsing van het oneerlijke karakter van bedingen), C-531/22, EU:C:2024:58, punt 78.

trekken met betrekking tot reeds door deze instelling gesloten overeenkomsten.¹³ Daarom kan worden verwacht dat de verkoper zich op het moment van opneming van een oneerlijk beding in het voornoemde register (dat openbaar is en door iedereen op het internet kan worden geraadpleegd) realiseert dat de overeenkomsten waarbij hij partij is, oneerlijke contractuele bedingen bevatten, en vervolgens passende juridische stappen onderneemt, inclusief het instellen van een rechtsvordering tot terugbetaling van de onverschuldigde prestaties.

- 45 Het toepassen van het voornoemde standpunt is echter problematisch, met name als het gaat om complexe overeenkomsten, zoals kredietovereenkomsten [OMISSIS]. De oneerlijke contractuele bedingen die gelijk zijn aan de inhoud van § 2, lid 2, van de overeenkomst en § 8, lid 3, van de regulamin, zijn op 15 mei 2012 onder de nummers 3178¹⁴ en 3179¹⁵ in het register van oneerlijke bedingen opgenomen. Beide bedingen zijn in het register opgenomen op grond van het vonnis van 14 december 2010¹⁶, [OMISSIS]¹⁷, gewezen in een procedure waarbij Bank Millennium S.A. partij was. [OMISSIS]. De opneming van een oneerlijk contractueel beding in het register van oneerlijke bedingen houdt in dat een dergelijk beding niet bindend is voor de consument, maar dat betekent niet automatisch dat een overeenkomst die een dergelijk beding bevat, nietig is. De beoordeling of het resterende gedeelte van de overeenkomst na de schrapping van een oneerlijk beding voor de partijen bindend blijft (artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13) is pas mogelijk wanneer dit resterende gedeelte van de overeenkomst wordt geanalyseerd, terwijl in het register van eerlijke bedingen alleen afzonderlijke oneerlijke contractuele bedingen worden opgenomen [OMISSIS]. Bovendien heeft het Hof al in het arrest van 15 maart 2012 geoordeeld dat de door de Uniewetgever nagestreefde doelstelling wat betreft richtlijn 93/13 bestaat in het herstel van het evenwicht tussen de partijen, in principe met behoud van de geldigheid van een overeenkomst in haar geheel, en niet in een nietigverklaring van alle overeenkomsten met oneerlijke bedingen.¹⁸ In de zaken betreffende kredietovereenkomsten die aan een vreemde valuta zijn gekoppeld, verwezen de Poolse rechterlijke instanties aanvankelijk naar dat standpunt van het Hof en

¹³ Zie:

- arrest van het Hof van 25 april 2024, Caixabank (Verjaringstermijn), C-484/21, EU:C:2024:360, punt 46;

- arrest van het Hof van 25 juni 2024, Banco Santander (Aanvang van de verjaringstermijn), C-561/21, EU:C:2024:362, punt 53.

¹⁴ [OMISSIS]

¹⁵ [OMISSIS]

¹⁶ Zie vonnis van de Sąd Okręgowy w Warszawie van 14 december 2010, XVII AmC 426/09.

¹⁷ [OMISSIS]

¹⁸ Zie arrest van het Hof van 15 maart 2012, ██████████ en ██████████ C-453/10, EU:C:2012:144, punt 31.

concludeerden zij naar aanleiding daarvan dat de kredietovereenkomsten kunnen worden gehandhaafd na de schrapping van de oneerlijke bedingen die zogenaamde wisselkoersbedingen bevatten en inhoudelijk gelijk zijn aan de inhoud van § 8, lid 3, van de regulamin en § 2, lid 2, van de door de partijen in de onderhavige procedure gesloten overeenkomst¹⁹. De nationale rechtspraak is pas omgegaan na het arrest van 3 oktober 2019 waarin het Hof heeft geoordeeld dat de nietigverklaring van de wisselkoersbedingen niet alleen zou leiden tot de schrapping van het koppelingsmechanisme en het wisselkoersverschil, maar indirect ook tot de verdwijning van het wisselkoersrisico, dat rechtstreeks verband houdt met de koppeling van het in het hoofdgeding aan de orde zijnde krediet aan een vreemde valuta, terwijl de bedingen betreffende het wisselkoersrisico het eigenlijke voorwerp van een kredietovereenkomst als in het hoofdgeding aan de orde definiëren, zodat de objectieve mogelijkheid om de in het hoofdgeding aan de orde zijnde kredietovereenkomst te handhaven, in die omstandigheden onzeker is.²⁰ Na dit baanbrekende arrest van het Hof zijn de nationale rechterlijke instanties gaan oordelen dat de kwalificatie van de wisselkoersbedingen als oneerlijke contractuele bedingen tot de nietigverklaring van de gehele kredietovereenkomst leidt.²¹ Maar aangezien deze nationale rechtspraak pas aan

¹⁹ Zie:

- arrest van de Sąd Najwyższy van 14 juli 2017, II CSK 803/16;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 13 december 2018, V CSK 559/17;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 27 februari 2019, II CSK 19/18;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 4 april 2019, III CSK 159/17;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 9 mei 2019, I CSK 242/18.

²⁰ Zie arrest van het Hof van 3 oktober 2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punt 44.

²¹ Zie:

- arrest van de Sąd Najwyższy van 11 december 2019, V CSK 382/18;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 3 februari 2022, II CSKP 415/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 3 februari 2022, II CSKP 975/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 3 maart 2022, II CSKP 459/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 17 maart 2022, II CSKP 474/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 23 maart 2022, II CSKP 532/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 10 mei 2022, II CSKP 285/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 10 mei 2022, II CSKP 382/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 18 mei 2022, II CSKP 1030/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 19 mei 2022, II CSKP 797/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 19 mei 2022, II CSKP 971/22;

het eind van 2019 is ontstaan, kan van Bank Millennium S.A. redelijkerwijs niet worden verwacht dat zij – zelfs als zij de nodige zorgvuldigheid had betracht – al op 15 mei 2012 (dus op de dag waarop de bedingen 3178 en 3179 in het register van oneerlijke bedingen zijn opgenomen) zou aannemen dat alle door haar met consumenten gesloten kredietovereenkomsten die [deze] bedingen [OMISSIS] bevatten, nietig zijn. Het zou namelijk onredelijk zijn om van de bank te verwachten dat zij rechtsvorderingen instelt tegen alle klanten met wie zij kredietovereenkomsten heeft gesloten waarin wisselkoersbedingen zijn opgenomen die inhoudelijk gelijk zijn aan [OMISSIS] [de voornoemde in het register van oneerlijke bedingen opgenomen bedingen], vooral omdat zelfs tot nu toe maar een deel van deze klanten gerechtelijke procedures in verband met deze overeenkomsten heeft ingeleid [OMISSIS].²²

- 46 **Ad 3)** De derde mogelijke datum waarop de verjaringstermijn van de vordering van de bank zou kunnen ingaan, is de datum waarop de consument voor het eerst heeft betwist dat hij jegens de bank gebonden was aan de bedingen van de overeenkomst. Deze opvatting is voorgesteld in het besluit van de Sąd Najwyższy van 25 april 2024.²³ In de motivering daarvan heeft de Sąd Najwyższy toegelicht dat voor de doeltreffendheid van de betwisting van de binding van bedingen van een overeenkomst „geen specifieke vorm of formulering of specifieke omstandigheden vereist zijn, met name niet dat de bedingen ten overstaan van een rechter worden betwist. Het is in dit opzicht afdoende wanneer is voldaan aan de door de wetgever in artikel 60 van de kodeks cywilny geformuleerde eisen die voor alle wilsverklaringen gelden, op grond waarvan – afgezien van de bij wet vastgestelde uitzonderingen – de wil van een persoon die een rechtshandeling verricht tot uitdrukking kan worden gebracht door elke gedraging van die persoon waardoor zijn wil op voldoende wijze kenbaar wordt gemaakt. [...] een verklaring van de wil om niet door een oneerlijk beding te worden gebonden, is vormvrij [...]. In de praktijk wordt de wil van de consument om niet door een oneerlijk beding te worden gebonden met name impliciet geuit wanneer hij probeert de

- arrest van de Sąd Najwyższy van 19 mei 2022, II CSKP 985/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 20 mei 2022, II CSKP 403/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 20 mei 2022, II CSKP 419/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 20 mei 2022, II CSKP 796/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 20 mei 2022, II CSKP 943/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 26 mei 2022, II CSKP 650/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 20 juni 2022, II CSKP 701/22;
- arrest van de Sąd Najwyższy van 23 juni 2022, II CSKP 616/22.

²² [OMISSIS]

²³ Zie besluit van de voltallige Izba Cywilna (kamer voor civiele zaken) van de Sąd Najwyższy van 25 april 2024, III CZP 25/22.

rechten uit te oefenen die voortvloeien uit het oneerlijke karakter van de bedingen en, eventueel, uit de niet-binding van de gehele overeenkomst. Dat kan bijvoorbeeld door de bank aan te manen om de betaalde termijnbedragen van het krediet terug te betalen, maar ook door middel van elke andere gedraging waaruit blijkt dat de consument het oneerlijke karakter van de bedingen wil invoeren.”

- 47 De veronderstelling dat de verjaringstermijn ingaat op het tijdstip waarop de bank de allereerste verklaring van de consument ontvangt waarin de consument haar verwijt dat de overeenkomst oneerlijke contractuele bedingen bevat (denk aan een klacht, bezwaar, aanmaning, schikkingsvoorstel of in laatste instantie een dagvaarding), lijkt redelijk en billijk. Elk van de bovenstaande gebeurtenissen zou voor de bank voldoende aanleiding moeten zijn om na te gaan of de door haar gesloten overeenkomst daadwerkelijk oneerlijke bedingen bevat die tot de nietigheid van de overeenkomst leiden. Vanaf het aldus gedefinieerde tijdstip zou de bank drie jaar de tijd hebben om de situatie te beoordelen, deze door haar interne juridische afdeling of een extern juridisch kantoor te laten analyseren, en te beslissen of zij een vordering tegen de consument wil instellen, dan wel om een schikking met de consument te treffen zodat hun onderlinge vorderingen worden afgewikkeld. Dit standpunt lijkt in overeenstemming met de arresten van het Hof van 7 december 2023 en 14 december 2023 in de zaken C-140/22 en C-28/22. Van de consument wordt namelijk niet vereist dat hij een formele verklaring voor de nationale rechter aflegt, maar het is voldoende wanneer hij de bank per brief (of e-mail) informeert dat hij de in de overeenkomst opgenomen bedingen betwist. Een dergelijke verklaring kan de vorm aannemen van een klacht of een aanmaning, waarvoor de nationale wetgeving geen vormvereisten kent en waarbij het volstaat dat de consument zijn wil kenbaar heeft gemaakt (artikel 60 van de kodeks cywilny). Bovendien kan redelijkerwijs worden verwacht dat een consument die zich realiseert dat de door hem gesloten overeenkomst oneerlijke contractuele bedingen bevat, binnen een redelijke termijn een klacht bij de verkoper indient of hem aanmaant de ontvangen bedragen terug te betalen. Hierbij moet rekening worden gehouden met artikel 118 van de kodeks cywilny, op grond waarvan voor de vordering van de bank een driejarige verjaringstermijn geldt, terwijl de verjaringstermijn van de vordering van de consument tegenwoordig zes jaar bedraagt (tot 2018 was het tien jaar), dus twee keer zo lang is. Zelfs als de consument één of twee jaar nodig heeft om de bank aan te schrijven, dan nog is het onmogelijk dat de vordering van de consument vóór de vordering van de bank verjaart.
- 48 Gezien het bovenstaande lijkt het niet in strijd met artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 of met het beginsel van doeltreffendheid om aan te nemen dat de verjaringstermijn van de vordering van de bank tot terugbetaling van prestaties die onverschuldigd zijn verricht ter uitvoering van een overeenkomst die wegens de daarin opgenomen oneerlijke contractuele bedingen nietig is, ingaat op de dag waarop de consument heeft betwist dat hij jegens de bank gebonden is aan de bedingen van de overeenkomst. Deze oplossing vereist namelijk enerzijds dat de bank de nodige zorgvuldigheid betracht en haar vorderingen binnen een beperkte termijn geldend maakt, en sluit anderzijds „het risico [uit] [...] dat de

verjaringstermijn voor consumentenvorderingen die voortvloeien uit de nietigheid van een hypothecaire leningovereenkomst, verstrijkt nog voordat de verjaringstermijn voor de overeenkomstige schuldvorderingen van de betrokken kredietverstrekker ingaat”, zoals overwogen in punt 70 van het arrest van het Hof van 14 december 2023 in zaak C-28/22. Wanneer de verjaringstermijn aan de zijde van de verkoper zou ingaan op het tijdstip waarop hij de klacht van de consument heeft ontvangen, zou bovendien het risico worden uitgesloten dat de verkoper ertoe wordt aangezet „om [...] inactief te blijven of door het rekken van de onderhandelingen de buitengerechtelijke fase te laten voortduren teneinde zo de verjaringstermijn voor de schuldvorderingen van de consument te laten verstrijken”, zoals overwogen in punt 72 van het arrest van het Hof van 14 december 2023 in zaak C-28/22.

49 Bovendien lijkt een dergelijke uitlegging in overeenstemming met de beginselen van gelijkwaardigheid, evenredigheid, rechtszekerheid en van toegang tot de rechter, aangezien de bank hiermee in de gelegenheid wordt gesteld haar vorderingen doeltreffend geldend te maken. Een drastische verkorting van de verjaringstermijn van de bank zou daarentegen in strijd met deze beginselen kunnen zijn.

50 [OMISSIS]

51 Prejudiciële vraag

52 [herhaling van de vraag] [OMISSIS]

53 Schorsing van de procedure voor de verwijzende rechter

54 [OMISSIS]

[OMISSIS]